

TELEGRAFUL ROMANU.

Nº 30. ANULU XV.

Telegraful ese de done ori pe sepm
mană : joia si Dumineca. — Prenume
-satiunea se face in Sabiu la espeditur'a
foiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretul prenumeratur
pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ur' pe o jumate de anu 3. fl. 50. Pen
a celelalte parti ale Transilvaniei si pen

tru provinciale din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platesc pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru
a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 13²⁵ Aprile 1867.

Eveneminte politice.

Sabiu 12 Aprile.

Senatul imperial e convocat pre 20 Maiu
a. c. la Vien'a. —

Primulu vice-presedinte alu dietei, ce se va
aduná ierasi in 1 Maiu a. c. in Agramu, au aflatu
cu cale, de a invitá la o conferinta privata pre
membru dietei, cari locuesc in Agram si in Istru
tulu acest'a. Dintre cei 46 membri invitati au luatu
43 parte la acésta conferinta, in carea s'au adusu
inainte si intrebarea despre convocarea representant
ilor marginei militare si s'au otaritú ca sa roge
pre banulu, ca sa binevoiesca a eșeptu'i conchiamarea
acésta pre calea ministeriului de resbelu. Se
dice ca baronulu de Sokceviciu, carele au calato
ritu pre serbatorile pasilor la Vien'a va cercá sa
dobendésca d'la loculu competente realizarea do
rintiei acestei si sa eșeptueze la ministeriulu de
resbelu conchiamarea representantilor marginei mi
litare.

Precum se spune cu siguritate, intr'o siedin
tia ultima a senatului ministerialu s'au decisu, ca
senatul imperial se va conchiamá pre 10 Maiu,
si se va deschide in modu solemnu cu unu cuventu
de tronu alu Maj. Sele, Imperatului, in care pote ca
va fi schitata dejá complanarea Ungariei in liniele
ei fundamentali.

„N. P. L.“ dice ca aru si aflatu urmatorele
despre medulu, dupa care are sa capete conclusulu
dietai unguresci despre afacerile comuni validitate
de lege si sa se propuna senatului imperial, ca
sa-lu primesca pentru tierile de dincolo de Lait'a:
Indata ce se va aduná diet'a unguresca va revedea
legile din an. 1848. Corón'a cere eliminarea punc
tuafuniloru dignitatiei palatine, a gardei natiunale,
si ca sa pote disolve diet'a inainte de a si votatu
budgetulu de anu. Diet'a de siguru va implini cer
erile acestea. Dupa aceea va elabora diplom'a in
augurárei si va primi in ea si determinarea, ca in
data ce se va fi incoronat regele sa revideze le
gile din an. 1848 si sa sanclunedi conclusulu die
tei despre afacerile comune si prin aceea sa-i dea
valore de lege pentru Ungaria. Prin acésta s'aru
fini deocamdata lucrul complanarei din partea die
tei si corón'a aru avea de a asterne senatului im
perialu inovirile ce le-au facutu cu Ungaria si de
a le representá inaintea acestui: déca aru astă a
cest'a, ca lipsescu unele puncte, atunci negotiatu
nile in privint'a acésta nu voru decurge directu
intre aceste d'oue regimuri, si acestea voru trebuu
sa aflu unu modu de inovire, care sa le placa la
ambele diete.

Deputati senatului imperial, cari se afla in
Vienna, si continua cu zelu consultările loru comune
despre elaboratulu complanarei din partea Ungariei.
Dupa parerea acestor'a se dice ca senatul imperial
dupa cum e convocat acum, va incepe fâra
nici o temere de competitia consultarea despre re
visiunea constitufunei, care involvă propunerea com
planarei din partea Ungariei, ca elaboratulungu
rescu in privint'a finantiale aru avea lucune, cari
nu se potu suplini fâra in urm'a unei intiegeri.
Inainte cu vre-o cîte-va dile mai multi deputati din
Vienna avura ocasiune, a vorbi cu ministrul presie
dinte ungurescu mai multe ore despre cestiunea po
litica. —

In dilele din urma cestiunea Luxemburgului,
ce e dreptu occupa inca o multime de condée po
litice, insa dupa unii nu mai e asiardina. O pri
vescu iera altii numai de o comedie si dicu ca in
cele din urma inca se pote intempla ca tota pre
galirile de resbelu sa fia destinate pentru alu trei
lea. Care va fi acelu alu treilea nu se scie.

Parlamentul federalu nordice germane si-a

terminat sessiunea. Teminarea se facu cu o cu
ventare din partea regelui Prussiei. Elu arata mul
tiamirea sea cu lucrările parlamentului, cari ser
vesc spre intarirea naționala germana.

Intr'aceea pregatirile de resbelu in Francia
mergu inainte cu o repedire gigantica. Diuarist
cele francese si prussiene si dau tota silint'a a in
carca vin'a resbelului, fia-care pre regimulu con
trariu. Cele francese adeca punu vin'a pre regi
mulu prussiau, si cele prussiane pre celu francesu.

Regele Belgiei e pâna acumu aneor'a pâcei.
Acest'a calatoresce dela Parisu la Berlinu si-si da
tota silint'a spre a mijloci o impaciune intre ace
ste d'oue puteri.

Intre scirile cele multe de resbelu vinu insa
si accele ca Maj. LLoru Imperatulu Austriei si Re
gele Prussiei au primitu dela Napoleonu III invitaci
spre a luá parte la espusestiunea din Parisu. De
spre regele Prussiei se vorbesce, ca se va si duce;
o impregiurare, care aru documenta mai multu inti
mitate intre cabinetulu din Parisu si Berlinu decat
resbelu. — Cu tota aceste acusi luâmu altu diuariu
a mană si cetim despre formarea corporiloru de
armata (franc.); de comand'a incredintiata lui Mac
Mahon s. a. —

Schimbarea ministeriului in Itali'a se aduce in
legatura cu situatiunea intre Prussia si Francia.
Generalulu Gorove, carele era in anul trecut pe tem
pulu acest'a la Berlinu pentru incheierea aliantei
cu Prussia, astadi se dice ca se afla in Parisu totu
cu astfel de scopu. Lumea si scie, ca Itali'a la
unu resbelu eventualu are sa se alature lângă Fran
cia cu 100,000 soldati. Pentru acest'a se dice,
ca s'aru fi si speditu din Francia 100,000 de
pusci noue (chassepot).

Russia inca se pregatesce.

Turcia a tramis in Cret'a pre vestitulu
Omer pasia, insarcinandulu a restatori pacea pre in
sula cu ori ce pre iu. Puterile cele mari dau Turciei
consiliulu sa lase Cret'a la Grecia. Pôrt'a insa nu
asculta, ci crede, ca va fi in stare sa molecomesca
cu armele pre grecii din imperiulu ei.

Principele Serbiei au fostu primitu serbatore
se in Belgradu. Fortaret'a se afla dejá in mânile
Serbiloru. Caletoria cea dintr'odata din Bucuresci
da ansa la espicaciumi multe. Ce va fi fostu cau
sa nu se pote sci inca. Unii dicu ca neinvoi'l'a
pentru o actiune viitoria.

Curtea de casatiune nu s'a stramutat la Iasi
din cauza neinvoirei senatului la conclusulu came
rei. „Presse“ are o scire telegrafica despre nelin
isce in Iasi. Prin placate, cari promitu ca Dom
nitorulu va residé temporalu si in Iasi cauta re
gimulu, dice „Presse“, sa mulcomesca pre nelinisciti.

Revista diuaristica.

Despre „senatul imperial si slavi“ celiu in
„Press“ cea noua urmatore:

Pre lângă tota semnele contrarie, nu ne pu
tem abate dela sperant'a aceea, ca cechii nu voru
lipsi din senatul imperial. Ce e dreptu ea Herbst
au fostu intreruptu in Prag'a la loculu acela alu
vorbirei sele, unde au disu: „starea cea numai pas
siva nu impedece nimic'a!“ prin strigarea: „Ung
ari'a!“ — insa cum aru putea asemenea cechii, vor
bindu seriosu, politic'a loru cu ceea a magiarilor?
Ungari'a intr'adeveru au facutu de au cadiutu in
tregulu senatul imperialu; insa acésta nu o au fa
cutu cele cinci milioane de magari, ci numai mo
mentulu e de vina, ca si nemagiarii de dincolo de
Lait'a se privescu esclusive de „ungari“ si asiá i dan
ajutoriu „natiunei suverane“ in lupt'a ei in contr'a
parlamentului centralu. Chiaru si croatii si serbii si
laza gravaminele loru in contr'a magiarilor la o
parte, ca impreuna cu ei sa pote resistá asiá nu
mitei furii de germanisare din Vienna. Rieger cu

durere si-aduce aminte de tempulu acela candu
vorbirile cechiloru si polonilor fura salutate in ca
s'a deputatiloru din Pest'a cu eljenuri. Insa déca
se plânge, ca acum'a „ungurii nu vreau sa scie ni
mic'a de cechi si i arunca in Cislaitani'a“: „cen
tralistii cei urgisiți nu au facutu acum siése ani
pre slavii de sute de ori atenti, ca tomai ei aru
avea celu putinu acelasi interesu la sustinerea se
natului imperialu, ca si germanii, siinde dupa de
rimarea acestui'a nu aru inflorí pentru ei alta sorte,
decat aceea, ca ei aru trebuu sa graviteze parte
la Vien'a, parte la Pest'a?

Insa sa lasam trecutul sa fia trecutu: in
vectivele asupr'a postei de domnire a germanilor
totu asiá putinu voru schimbá ce-va din trensulu,
ca si lamentarea asupr'a magiarilor nemultamitori.
Numai din punctu de vedere curatul practicu trebuu
deslusit inca intrebarea, ca ore au cechii vre-unu
prospectu ratiunalu, ca prin renitent'a loru voru
imprascia senatul imperialu in asemenea modu,
precum le-au succesu acésta magiarilor cu celu
immultit. Insa cum pote si vorba despre acésta,
de orece gintele slave din tierile ereditariei nici in
modu aprosimativu nu tinu asiá strensu laolalta,
ca cum s'au intemplatu acésta la magari satia cu
parlamentul centralu, si la germani satia cu celu
extraordinariu? Ca sa tacem cu totulu despre ru
teni, polonii si slavonii s'au supusu necondiunatu
reconvocarei senatului imperialu constituitionalu,
si de si-aru inchipui cechii mesur'a resistintie loru
ori catu de mare, potu ei dice, ca pre langa tota
aceste Boem'a si Moravi'a nu voru fi reprezentate
in modulu celu mai evidentu in cas'a inzintea por
tiei schotice? Prin aceea, ca diet'a din Prag'a au
declarat prin unu conclusu in contra naturei lu
crurilor, ca evenimentul „boemicu e identicu cu ce
chicu, inca nu s'au aratatu nici decum, ca german
no-boemii dora s'aru entusiasmá pentru „ordinea
renovata a tieriei“, pentru concordatul si pentru co
mitatele feudale (Gaugrafenthm) asiá de tare, pre
cum se intempla acésta dincolo, negresit si la ne
magari, pentru constituifunea avitica a Ungariei, de
orece nobilimea si clerulu acestei nici odata nu
au adusu interesele castelor sele in oposiunie
cea mai pezisia, ce se pote gândi, satia cu tota
cerintele secolului nostru, precum s'au intemplatu cu
Boem'a cu politieei ei inalti (Hochtories si Hoch
kirchlern).“

In fine incheia cu acestea cuvinte. „Intra
deveru Rieger si partisianii lui aru trebuu sa fia po
litici slabii, déca in o astfelu de situatiune, unde
slavii in mai multe cestiuni forte inseminate aru fi
datatori de mesura, candu austriacii germani aru
aperá drepturile monarhiei intregi in contr'a trans
gressiuniloru Ungariei, nu sciu ce sa faca altu ce
va, fara sa se retraga busumlati, si asiá sa fia
dati uitarei.

Circularul ministeriului r. ungurescu.

Catra comunitatile comitatelor si ale cetatilor
libere regesci.

Candu ministeriulu reg. ung. din pre inalt'a
inereditiare a Maj. Sele, a primitu guvernulu tie
rei, ca sa pote incepe de nou activitatea vietiei
constituitionali, s'a lîntutu de prim'a detorintia: a
restaurá fundamentul constituifunei, institutiunea av
itica a natiunii (si aci natiune! cor.) administrati
fune publica; din acestu scopu s'a grăbitu, ce se
atinge de procederea, ce are a o urmá la restaura
rea municipielor conform dorintelor situati
unei de astadi, a cere imputerirea corpului legelativu.

Candu guvernulu, cu incredere patriotica sa
luta judecifunea in pragulu vietiei sele
constituitionali, restituita pre bas'a conclusului reg
nicolariu propus de densulu (guvernulu), nu pote

trece cu vederea a nu alrage atențunea comunităției . . . la importanța straformărilor, cari s'au intemplatu in sistemulu guvernamental prin denumirea ministerului respunditoriu, și cari dau directiune nouă atâtui guvernului, cătu și minici-pelor.

Libertatea in ultim'a sea analisa nu e alt'a decâtui dreptulu de autonomia. — Abia este unde-va acestu dreptu asiediatu pre base mai late, decâtui la noi: in institutiunile nôstre municipali — Națiunea dara are in aceste unu felu de tesauru, de care nu putem fi destulu de gelosi.

Insa pre lângă aceste nu trebuie sa uitâmu, ca fia-eare constituțione, déca voiesce a corespunde pretensiunilor libertăției, este manca, o opera ne-finita, pâna candu tôte institutiunile ei nu suntu per-trunse de acel'a-si principiu: de principiul auto-nomiei.

Dreptu aceea este de lipsa, că pre lângă au-nomi'a municipalităților, sa susțee și autonomia tierei. Insa conditiunea practica a acestei este: guvernul responsabile și dreptul lui de a pute dispune. Prosperitatea nostra morale și materiale, totu viitorulu națiunei nôstre depinde dela aceea, ca cum vomu pulé aduce in armonia, activitatea vitală a acestorui institutiuni asemenea de ponderosă.

Guvernul nu poate sa nu simta, ca straformarea simtiemintelor națiunii și a cugetelor intru ade-veru nu este pre usioră, acum'a dupa decursulu a-cestui periodu gravi, carele a silitu pre națiune la opuselui pasiva, ca la singurul mijlocu de vir-tute patriotică; pre lângă tôte aceste insa guvernul este convinsu, ca vieti'a practica va pute aretă mai bine greutățile, ce inca suntu a se delatură fatia cu activitatea ce se recere la sustinerea aces-toru dôue sisteme, și ins'a-si ratiunea, vengosimea și maturitatea națiunei voru desemnă pentru lege-latiune cătu mai curendu calea, carea duce la ar-mon'i'a perfecta a acestorui dôue sisteme.

Acesta armonia și pâna atunci, pâna candu legeletiunea pre acestu terenu va face despuseștiuni mai detaiate, nu va fi cu neputintia a o astă, déca la deliberarea fia-cărui obiectu se va luă de cino-sura principiul: ca a veghiă asupr'a intereselor

municipali este chiamarea municipalităților, iera a-asupr'a intereselor tieri a guvernului respunditoriu.

Pâna candu dura guvernul promite de o parte, ca va respectă drepturile de autonomia ale jure-dicțiunilor, asiā de alta parte ascēpta cu incredere dela patriotismul și intelepciunea juredictiunilor, ca prin conlucrarea loru voru redică autoritatea și puterea guvernului națiunale.

Din respundietate fatia cu națiunea, — pre-carea se radima, ca pre o basa constanta sistem'a guvernării constituționale, — facu parte și comi-tele comitatense și cetatiensci.

Increderea expresa fatia cu densii prim alegere, nu le da numai dreptu municipale, ci-i insarcinădă și cu detorinti'a de responsabilitate.

Comitetele in caus'a alegerilor de oficiali tre-bue sa fia conduse de simtiulu de responsabilitate; trebuie ca la alegerea oficialilor, postpunendu-se interele private, relatiunile familiari și amicali și sympathie confesionali, sa servasca de indreptariu: nepetarea morale, caracterulu și capacitatea.

Moralitatea dubia a alesului lasa pét'a și in corporatiunea alegatore. Defectulu capacitatei lu-impedeca indeplinirea chiamării sele.

Națiunea miscata in simtiemintele sele de dreptu prin perendarea provisoriului însetădă dupa o ad-ministratiune adeverata. Judecat'a prompta, legale și cu totulu drépta, numai prin judi esperti in legi și nepatali la caracteru — se poate realiză.

Dreptu aceea, guvernul fatia cu alegerea ju-diloru — in numele și interesulu națiunei, — pre-tinde procedere stricta.

Administratiunea pretinde, conformu recer-tilor vîteziei, o activitate continua, prin urmare este de lipsa conlucrarea armonica a guvernului și a municipelor, că a unor organe, ce suntu chiamate a conlucră in contilegere.

Intre factorii asecurantiei viitorului nostru nu putina rola jocă reputatiunea morale, ce ne va suc-cede a o desceptă in institutiunile nôstre.

Asiā dura totu pasiul, ce-lu facem pr te-renulu descurcatorilor trebuie sa fia demnu de o națiune maiorena; trebuie sa intărcea in gi-

ru lu nostru convictiunea, că pre Ungari'a, — pre-cum odiniōra, asiā si in viitoru, — in interesulu susținerei libertăției practice, o ascēpta o chiamare ponderosă.

Déca națiunea va respectă pre deplinu impor-tanti'a acestei chiamări iera de alta parte nu va trece cu vederea, ca de ici incolo tôte smint'a ce s'ar face, aru cadea asupr'a creditului morale alu națiunei, și nu asupr'a puterei tutoriali de pâna a-cum, — déca juredictiunile si-voru imprimă astfelui detorinti'a loru: atunci problem'a cea mare va fi deslegata: compatibilitatea autonomica a sistemelui guvernamental respundetore și prin acăst'a asecu-rarea permaninte a libertăției nôstre constituționale.

Națiunea speră și doresce deslegarea acestei probleme, și guvernul respunditoriu alu Maj. Sele se alatura cu sinceritate la acăsta sperare și dorin-tia a națiunei.

Asecurarea succesului este depusa in mânilor comitetelor comitatense și in ale oficialilor.

Cu salutare patriotică

Datu in Bud'a-Pest'a la 10 Apr. 1867.

Ministeriul reg. ungurescu: Conte Giuliu A ndrásy, m. p. conte Georgiu Festetics, m. p. B. Iosifu Eötvös, m. p. B. Bela Wenckheim, m. p. Melchioru Lónyay, m. p. Bal-tasaru Horváth, m. p. „C.“

Cetim in „Magyar Ország“:

Temisiór'a 16 Aprile.

(Programa românilor temesi-an.) Conferint'a privata a intelligentei române din comitatulu temesianu, tinuta la Temisiór'a in Marte anulu acest'a, au denumit u comisiiune consta-tatore din mai multi membri, carea, cu ocaziunea re-stauratiunei oficielor și constituirei comitatului ce are sa fia cătu mai curendu, sa statorésca ore-care prin-ci-pie, in privinti'a procederei romanilor in preten-siunile loru și carea acestei probleme au corespunsu prin cerculariulu urmatoriu comunicatu membrilor comitetului (comitatensu):

„In principiu esprimem dorinti'a, ca locuto-rimea de națiune (ajku dice M. O.) româna, pri-mindu de alu seu, principiul de libertate, egalitate și

FOLIÓRA.

Impartasiri dintr'unu manuscriptu, ce tractează despre Dreptulu Canonico alu Bisericei greco-resaritene ortodoxe ecumenice.

(Urmare)

VII. Continuarea II.

Interpretatorii canonului 31 apostolescu din Pidalionu se nevoescu a intari assertulu loru și prin provocarea la 6-lea și 7-lea Canonu alu Sinodului ecumenic I. și apoi la II și III. Canonu alu Sinodului ecumenic II. — Noi ne incumetăm a intari contrariul tocma pe bas'a citelor canone; pen-truca I. Canonulu 6-lea alu Sinodului ecumenic I. legiuiesce: „ca obiceiurile cele din inceputu sa se tina“. Insa pre tempulu Sinodului ecumenic I n'au esistatu nici umbra de vre-unu obiceiu vechiu, in urm'a căruia patriarchatului i s'aru fi cuvenitul de Stavropigii, căci nici ca erau pe atunci astfel de manastiri, ci Sinodulu amintitul, precum se vede din contestul lui ultraneu, au otarit a se sustiné obiceiul vechiu alu independentiei biserice-lor din Egiptu, Livi'a și Pentapole de cătra scaunu Romei, care se nevoia a estinde jurisdicțiunea sa și asupr'a acelor Biserici in contr'a vechiului obiceiu. — 2, ca Canouulu alu 7-lea alu Sinodului ecumenic I inaltia scaunu din Ierusalimu la dignitatea de scaunu patriarchal; prin urmare din acestu canonu nn se poate derivă dreptulu patriarhalu pentru Stavropigii. — 3, ca Canonulu alu 2-lea alu Sinodului ecum. II. opresce Episcopiloru trecerea preste marginile Eparchielorloru, și tur-burarea bisericelorloru, și totodata designează și marginile patriarchatelorloru; prin urmare nu se da nici aci patriarchatului dreptulu de a trece marginile eparchiei sale patriarchale, prin aceea a turbură bisericile din metropolii său eparchii prin Stavropigii. — 4, ca Canonulu 3-lea alu Sinodului ecumenic II. designează Patriarchului din Constantinopole locul celu dintău de siedere dupa patriarchulu Romei. De aci inca nu se poate derivă dreptulu patriarchalul Stavropigii.

Pre bas'a acestoru adeveruri canonice dicemu

ca precum unu Patriarchu este datoriu a padu ne-vatematu din afara otarele patriarchatului seu fatia cu otarele celoralte patriarchate, asiā in tocma este datoriu a pază și respectă și dinlauntrul patriarchatului seu otarele metropolielor și ale eparchielor singuratice, care constitue patriarchatul, și a nu turbură nici jurisdicțiunile canonice ale metropolielor, nici cele ale eparchielor, căci in biserică nostra Patriarchii nu suntu mai pre susu de Canone, ci subt Canone, că și Metropolitii și Epi-scopii.

VIII. Cunoscintie preliminarii despre incep-putul manastirilor din România.

Noi incepem pr acestu objectu din partea istor-ica, că apoi sa lu putem tractă cu cuviintia din punctu de vedere canonico. Ansa la acestu tractat ne da diferinti'a parerilor in privinti'a compo-tintiei jurisdicțiuniei archieresci in acele manastiri din România, care suntu cunoscute inaintea Europei in-tregi sub numirea „inchinate“; apoi ne-au datu ansa la acestu tractat și urmat'a de curendu seculari-sarea acestor manastiri „inchinate“ din partea Regimului Romaniei, că sa consultă canonele, I, că căruia Archiereu compete jurisdicțiunea asupr'a acelor manastiri? și II, ca putese-va sustine secularisa-re loru?

Deci partea istorica generale a manastirilor din România incepem cu unu pasagiul din opolu scriitorului român Cesare Bolliacu, unde cetim: „Este frumosu sa privescă cine-va, cum pietatea strabunilor nostri sciă sa-si aléga locurile, de unde sa adore pe creatoru; este frumosu sa audi de odata clopotele resunandu pe vâile muntilor spre a chiamă drumasii la odina, și retacitii la turma; este frumosu a vedé amestecandu-se cu bradii, turnuri de biserici; este frumosu sa gasescă cine-va prin indoiturile muntilor, prin locurile cele mai selba-tice, locasie ale Domnului cu ospetarii publici, unde dupa repaosu sa ti se deschida unu templu mar-tiu prin architectura, sculptura, pictura și cantări; este forte frumosu in fine, sa privescă cine-va atâtui de departe de lume, maritarea artilor cu na-tur'a, creatiunea lui Dumnedieu amestecandu-se cu creatiunile omului.“

Inceputul intemeierei manastirilor se reduce la tempii cei mai vechi ai bisericei creștine. In privinti'a acăst'a prelungă cele ce amu spus in

istori'a nostra bisericesca (.) despre creștinarea na-țiunei române prese totu, suntemu de unu acordu cu istoriografulu nostru român, care cu multu interesu afirma (.) : „Ide'a creștinismului se intinde in Da-cia inca din primul secolu alu seu; Augustinu, Crisostomu și Tertulianu și altii ne incredintică de acăst'a și stă și in firea lucrului, că sa fia astfelu. — Unde mai poate gasi creștinii goniti scăpare din totu imperiulu romanu, din Europ'a mai alesu, decâtui pe pamantul celu largu și ospitalieru al celor mai puternici inimici declarati Romei, in-tre singurul poporul in Europ'a cu o credintia spi-ritualista și traindu in comunitate? . . . acestu pa-mentu este tiér'a clasica a creștinatâii, care a im-brăsia pre Christosu in fasia cu aceeasi ardore in contr'a gónei românilor, cu care valore l'a spe-ratu in contr'a turcilor și tatarilor.“

Din citatulu acest'a, care este esfusulu cuno-scentiei locale, vedem vechimea inceputului ma-nastirilor din România, și noi mai adaugem aci, in privinti'a cladirilorloru loru primitive numai atâta, ca acele la inceputu au fostu mici și smerte, căci ja-ce in firea ori-cărui institutu, ca adeca acel'a e micu la inceputu, dar totu mai multu se maresce, cu cătu mai multi se convingu despre folosulu și lucrarea lui generale fructifera pentru societate.

IX. Despre dotatiunele, care Principii și bo-erii incepura ale face manastirilor.

Dupa modulu Imperatilor români greciti in Bisanti'a, asiā ne indruma istoriografulu nostru națiunalu (.), Suveranii români inaltiau templuri, că sa impace pe Ddieu de peccatele loru, — și le dotă cu venituri stabili spre ase pulé radică din-tr'ensele in perpetuitate rugaciuni pentru susfetele loru in turmente.“ Eata motivulu dintăiu pentru dotarea manastirilor, din partea Princip. Romaniei. Alu doilea motivu aflâmu totu in opulu lui Bolliacu, uude dice: (.) „In tempii aceia, candu biserica eră adeveratulu statu, și adeverat'a academia de științe și de arti, — candu gubernele se succedau unele dupa altele cu spiritu de distruire intre den-sele, și legile profane nu asigurau nimică, nu du-

(.) Istoria bis. prin Andrei Eppu alu Ardealului din 1860 Tom. II. c. II. Taier. I. — (.) Ces. Bolliacup. 8 si 9.

(.) Ces. Bolliacu, pag. 6. —

(.) Ces. Bolliacu, pag. 6—7.

Varietăți.

** Fiind de atâta ori vorbă despre corón'a Ungariei; pre lângă cele impartasite după unele si alte date, ne permitem a scoate o nota din Istoricul bisericii Esc. Sea Br. de Siagun' ce tratează aceluiașu obiectu. (Vedi part. II, pag. 76). Eata ce aflăm acolo:

Despre corón'a Ungariei aflăm în Istoria lui Budai — partea a două următoarelor notitie: „Unii dicu că vredu Prințul Stefan din evlavia sea către religioanea creștină a împărătății să fie în eparchia episcopală, au trămis pe Astrich, pe care l-au fostu destinat înainte de Episcopul pentru Calocia, la Pap'a dela România pre carele unu-lu numescu Benedict al VII, ear ceci mai mulți lu dicu a fi fostu Silvestru II, cu scopul, că sa dobandește concesiunea spre a face această, și totu odată sa predece să fie sub scaunul Romei, cu care Pap'a nu numai ca s'au invoit bucurosu, ci dandui titlul de Rege să Apostolului ungurilor, iau trămisu să corona, cu care corona se incoronează să pâna astăzi Regii Ungariei. Lângă acestă iau mai dăruitu să o cruce patriarchală, care apoi au intrat să în marcă (Wappen) Ungariei, să care la încoronare să pâna astăzi inca se duce înaintea Regelui de către unu Episcop. Corón'a pomenită precum spune aru și gătit'o Silvestru al II pe sămăna Principelui din Polonia Miecișlau. Insa indemnătă de angerul în visu n'au trămis o acestuia, ci lui Stefan dimpreuna cu crucea. Adeverirea acelui se basează pe marturisirea lui Cartutiu, care la demandarea lui Coloman fratelui lui Bel' al IV, să a Regelui Halitiei au descris istoria vieții Sf. Stefan. (Vedi Script. rer. Hung. Tom. I pag. 417.) Se intemeiează sensul acestă mai verosu pe respunsul Papei Silvestru II, la epistolă Sf. Stefan, care se poate vedea în opulul Jesuitului Melchioru Inchofeu, sub titlul: Annales Ecclesiastici Regni Hungariae Tom. I. Pag. 256 et seqq. Roma 1644. Fol. ad. 105.

Insa pe făsiunea lui Cartutiu nu se poate pune temei, deoarece densul a grăbit în su'a a XIII cu multu mai tardiu după Stefan. Chiar și modul, pe care-lu imitează densul în descrierea lucrului, arată lamuritul, că într-acela se cuprinde multă poesie, amintindu despre insinuarăa angerului și despre altele asemenea. Ear ce se atinge derespunsul lui Silvestru II, despre adeverul acestuia se poate naște indoială chiar și de acolo, că Cartutiu nu se provoca la acela, deși aru și avut trebuință să se provoche. Insa nice n'au fostu vre-o urmă despre respunsul acestă pâna în su'a a XVII. Atunci numai l'au adusu în hofeu la lumina; la care elu au ajunsu prin unu calugaru Minorit din Croația anume Rafaeľ Levacovic. În cătu au contribuit apoi respunsul acestă, se vede să de acolo, căci înainte de a fi cunoscutu acela în de obste, au denegat ungurii

fratitale, credincioșa spiritului acestui principiu vrea să susțină fratișcă contielegere în comitatul, incunjurându totu ce aru și spre stricarea consolidării aceleia său aru înaintă disolverea ei. Din aceasta cauza (locutorimea română) tinde mâna fratișcă concordanțelor de alta limbă, spre aperarea constituției, în carea unică și vede asecurate drepturile cetățienesci și naționale.

Manecandu din acestu punctu de vedere, spre ajungerea acestui scopu comunu, doresc locutorimea română a incunjură în acestu comitatul formarea de partide și fractiuni, credindu ca ună partidă, mai multă contribue la conservarea patriei, — adeca: scutul sustinutu cu mana tare de asupra ei de toate poporele acestei patrie spre aperare, — de cătu o tabara debilită de interese particularistice.

Din aceasta cauza credu, ca precum ei (români) suntu găta a subordină interesele lor private intereselor comune, asi și concordanții cei buni de alta limbă, de caru comitatul temesianu are destui, nu se voru retrage a face asemenea.

Déca cu toate aceste singurății nu aru și în stare a subordină interesele lor private celor comune, și asi și fără de influență nouă să aru înfluență partide, români se voru alatură la acea parte, carea au partidiu mai puținu, care au desvoltat mai puținu fortia la înfluențarea de partide spre rumperea contielegerei comune, carea vrea să organizeze comitatul acestă din punctul de vedere alu causei comune și nu alu interesului privatu, carea după parerea nouă e partidă cea adeverătă patriotică și carea la tota intemplarea ya stă mai tare și mai aproape de aceea partidă a cărei principiu e libertate, egalitate și fraternitate și a cărei parola e: „înainte de toate patria“ — de ore ce secolul de fată e, a fi gală, radicându-se cineva pre scenă situationali tieri și comitatului, a face tocmai cu impregiurările, a face concesiuni spiritului templului și aspirațiunilor lui, a consideră cu atenție receruta referințele noastre locale și prin acelui a cuprindă (precepe) mai bine interesulu patriei comune și apoi a corespunde acestuia.

De aceea nu voim sa latim semantă de par-

tida și dorim a procede cu resvera, pentru că nu

prin o pasare prematura, sa periclităm bunătatea legerei în comitatul acestă.

La tota intemplarea vomu nesu'i într'acolo, că nu numai singura naționalitatea, naștere, nici reminiscențe din tempuri mai vechi sa petrunda cu o influență străvaganta spre a returna și strică referințele amicabile și legăturele fratișcă, ci în inteleșulu concluzelor dietali, precum și în inteleșulu expresiunii din tota tierra și a celei descopte chiar și la scaunul comitatului nostru, vomu caută sa aiba valoare numai meritulu, și capacitatea, desteritatea, cultură și documentația diligenția. Pentru acestu principiu ne putem descoperi inca de mai nante, pentru a suntem convinsu, ca parerea acelui a nouă o primește ori ce locuitorii din comitatul acestă.

Credinciosi acestei decizii a noastre vomu incunoscintia despre acelui și pre Ilustr. Sea comitele supremă și dorim aro rugă: ca la ocuparea oficielor, prelungă delaturarea ori căruia respectu de alte interese, se ia în privinția numai capacitatea. Asemenea sa binevoiesca a primi în candidație pentru ocuparea posturilor vacante pre acei individi, pre cari va candida întrăga românică și concordanții ceilalți cari suntu de o parere cu noi și pre cari se bucura de increderea loru și suntu recunoscuți de capabili.

Spre ajungerea acestui scopu comunu cu altătui mai cu mare securitate e de lipsă: că români, cointelei cu cordanții de alte limbi, resp. cu membru comitetului, în unire cu acestuia, său la casu de partide cu cea mai liberală și de direcție mai independentă, sa nesu'escă a castiga valoare cererilor loru juste, considerabile și fratișcă și directiunei desyoltate, — la tota intemplarea insă e de lipsă, că fia care cordanțu de limbă română se recunoște de datoria sea patriotică principiul solidarității și tocmai din punctul de vedere de interesu comunu sa-lu primășca, sa-lu urmeze și sa i se supuna s. c. I.

rău mai multu, decât puterea despotului, ce le împovăză, biserică respectată de totu, ce purtă nume de creștinu, aperă adesea dominiulu familiei, și totu deună dominiurile societății. Instrucția publică, moralea, civilizația, dreptatea se cerea de biserică; dreptul canonico eră codificat în același corp cu toate ramurile dreptului civil; biserică era statul și statul era biserică, ... biserică era singură garantia a testamentelor, singurul executoriu alu legatelor. Mircea, Radu, Neagul și Mateiu (.), candu se intorceau din luptă, radicau căte unu lacasul lui Christosu, i-lu impodobiă și-lu indiestra cu totul, ce avea mai prețiosu, pentru a mira lui Christosu, pururea tinera, pururea bella, pururea avuta sa protegea în perpetuitate pre femei a ce alergă la densa, pre copiii orfani, ce o incunjuia, și pre găboriul ce ajunge aci albu că iernă și siovaiudu pre toiajulu seu; pentru că pruncul sa inteleagă aci căile Domnului; pentru că femeia cadiu, purificată aci, sa devină demnă a fi promisa lui Christosu; pentru că leprosul sa se vindece aci: pentru că betrânlul sa mărească; pentru că din acelui imensa dotare seversindu-se acestea pre totu anulu, din prisone sa se ajute mădită și scapatata a ctitorului, și să se verse și în casă, de unde se cheltuiesc pentru aperarea patriei, pentru că barbatul sa nu ajunga a insulta aceste sânte asiedaminte.

Cătu de bogate au fostu daniile, ce Principiu Romaniei au făcutu monastirilor, ne spune laudatul scriitoriu Bolliacu (.), ca adeca averile monastirilor Romaniei infățișădă unu fondu de două miliarde, și ca a treia parte a tieri romanesci este proprietatea Sântilor.

X. De unde s'au făcutu doliile acestea? Prințul Mateiu Besaraba (...) în hrisovul seu din anul 1639 ne spune, ca din voința și inspirația lui Christosu se zideau aceste monastiri din România inca din tempii colonisării cu români. Dotarea loru s'au făcutu I de către Domnii din patențurile domnesci, adeca din dominiurile coronei, din dominiurile statului; II, de către cei ce se calugareau, barbati și femei; III, din economie făcute de către acești cuviosi, de către Episcopi, Igumeni și Stăreti, și din casele Episcopiei loru și ale monastirilor, ce li

se incredintă, său din remasurile dela densii, potrivitul totu dreptului canonico, care opresce pre monachi, de a avea alti moștenitori decât manastirea, și monastirea aceea, unde și-a închinat metană; IV, din partea susținutului, principiu respectiv din dreptul canonico în dreptul civil alu Romaniei inca din tempurile uitate, unu fiu idealu, adoptat în sia-care familia de român, de secole, care și avea partea și participa legitima la împărtășirea fia-cărei averi la măreala unui parinte de familie, care fiu era biserică; și care parinte de familie apucase să-si facă din viață o monastire, atunci acea monastire intră și ea în dreptul la imparțială aferent ctitorului; V, prin dani singurăților crestini evlaviosi; și VI, prin moștenire totală a celor sterpi în viață.

XI. In căte categorii se împartă astăzi monastirile din România?

De-si instituționile canonico-organice ale bisericiei noastre ecumenice nu cunoscă în institutul monastiresc, său în numirea lui nici o deschilinire: totu este unu adeveru constatuit înaintea bisericiei întregi, ca monastirile din România se dau deschilinile numiri, prin care ele său făcute de trei categorii, și adeca: unele se numesc monastiri „închinat“; altele monastiri „neînchinat“, care se dicu și „pămentenesci“, și ierăsi altele monastiri „Brancovenesci.“

Monastiri „închinat“ s'au numită în România acele monastiri, ai căroru fundatori au designat prisosul veniturilor anuale, ce rămâne după cheltuile făcute spre întempiarea legatelor de prioritate, pre sămăna vre-unui patriarcatu său monastiri din pările resaritului, precum la sănătul morimentu, la patriarcatul din Constantinopol, la sănătul munte, și la monastirea din muntele Sinai.

Monastiri „neînchinat“, care se dicu și „pămentenesci“ s'au numită acele, ai căroru ctitori au designat toate veniturile anuale spre scopuri religiose și filantropice între tinerurile patriei.

Monastiri „Brancovenesci“ se dicu cele fundate de membrii acestei ilustre familii vechi româna.

Dupa ce din cele premise amu aretată originea monastirilor din România, și dotăriile cele mari făcute în favoarea loru prin Principii și boerii români; și după ce amu espusu și numirile loru, acum urmăria sa tractăm și despre urmările acestor numiri, că sa satisfacem problemei, ce ne au

indemnată pre noi, că sa vorbim în opul nostru despre acele monastiri. Ceea ce o să facem, pre cum urmă:

XII. Candu s'au inventat numirea de „monastiri închinat“?

In privința acestei întrebări Istoricul Bolliacu (.) ne da urmatorela deslușire: „Candu a începută acelui închinare, nu scimă positiv; suntu totu probabilitățile inca, ca acelui idea bisara n'au existat pâna în tempul lui Radu IV cel mare (1475). In dilele acestuia, Piliponesianul Nifon al X. Patriarchu alu Constantinopolei, după cederea acestei Capitale în stăpanirea Turcilor, scosu din scaunul seu de Baiazețu II, și închis la Adrianopole pre viația, mijloc la Radu, sa cera iertarea lui și sa-lu aduca în viață. Dela acestă se datăza începutul de grecire alu statului român și pre acestă blasphemă Tergovischi, căci elu i-arău și blasphematu. Acestă dibace greacă, care a reformat statul Romaniei pre modul statului bisantinu, și biserică nouă pre modul bisericiei grecesci, care au creatu mai multi Archierei, și i-au numită Episcopi, elu negresită ca a lucrat la închinarea bisericiei române în biserică grecă prin asemenea închinări, sub cuvântul de censura a moravurilor, îndreptarea renduclor ritului, și asigurarea celor asiediate de ctitorii în prestigiul lustrilor Patriarchi ai acelui locuri, și a temerei de blasphemul loru.“ — Cantimiro ne deslușește acelui intrăcestu chipu: Si déca se teme (Domnulu, boierulu, său altulu, care face și dotează o monastire), că nu cum-va după măreala sea sa se strice, și sa se risipă monastirea, atunci o închina elu la vre-o monastire mai mare, la care socotesc elu din pările, ce amu aretată (Ierusalim, Sinai și sănătul munte) și atunci Archimandritii monastirilor acelora se indatorescu, că sa iee asupra loru purtarea de grigia pentru monastirea aceea, și sa piiveghieze, că sa aiba monachi cu purtări bune și cinstite.. Si frati Tunusli în istoria Valachiei ne spună: „ca aceste monastiri închinat au orendui la, sa indeplinește mai întâi cele asiediate, și apoi din prisosu sa se dea restula, unde suntu închinat; și astfelui să a și urmatu mai multu tempu, căci vedem, ca mai multe monastiri nu trămite monastirilor, unde se dicu închinat, nimic său mai nimică.“

(Va urmă)

(.) Ces. Bolliacu pag. 11.

(.) Ces. Bolliacu pag. 2. — (.) Dupa Ces. Bolliacu pag. 19, 20.

(*) pag. 21—22 — Bolliacu.

pe fatia dreptulu curiei romane la posessiunea Ungariei, insa de atunci incóce cetindu carteia lui Inhoffer au amutit cu toti, pâna la mijlocul secolului trecut. Atunci se sculà in contr'a lui Inhoffer unu patriotu erudit (din Lökse) Gotfrid Schwartz, si au inceputu a trage josu albeati'a de pe ochii ungurilor prin pomenitul seu opus: *Initia religionis Christianae inter Hungaros Ecclesiae orientali ad seria pag. 52 et seqq.* In contr'a lui Schwartz s'au sculat Adamu Collaru, inspectorul bibliotecii imperialesci din Vien'a, in *Historia diplomatica juris Patronatus Apostolicorum Hung. Reg. Libr. 4 cap 9 et seqq.* silinduse a areta, cumca Bulla lui Silvestru II promulgata prin Iuhosfer, aru fi adeverata. Insa dupa cum dice Dlu Dr. Samuil Deci in *Istoria sea despre corón'a Ungariei p. 136:* Unu canonico erudit din Zagrabi anume Adamu Chereclicu Baltasar, cetindu opulu lui Collar, iau scrisu pretenesce, si iau desceperitu cu totulu astutiuca lui Rafael Levacovic, si inca chiaru din serisorile lui proprii, dintre care intr'un'a (Dr. Desti pag. 137—138) scrie (Levacovic) in limb'a itala unui cardinalu anume Aldobrandinu, ca fiindca ungurii suntu de cugetulu acel'a, cumca Pap'a n'are nici unu dreptu in tiér'a loru, asiá spre a putea starni intr'ensii unele cugetări mai bune, densulu au scrisu o epistola subt numele Papei Silvestru. Vediasara de Dr. Deci, Collaru de originibus et usu perpetuo potestatis legislatoria circa Sacra Apostolicorum Reg. Hung. Vindobanae 1764 in 8-vo cap. XIV pag. 160. Finindu dara acésta asiá, din Cartutiu si din bul'a lui Silvestru, nice chiaru atât'a nu s'aru putea adeveri déca adeca Silvestru aru si tramisu corón'a sf. Stefanu, cu atât'a mai putinu se pote scôte dintr'acelea apoi, cumca corón'a nostra cea de astadi aru fi corón'a cea tramisa dela Silvestru. Cu tóte acestea, cumca Silvestru II totusi au tramisu óre-si carc corón'a sf. Stefanu, o concedu si cei de parerea nostra, cu deosebire DD. Samuil Deci si Stefanu Vespremi (vedi pe cestu din urma p. 31. si 50.) din cauza, (vedi D. Deci p. 96.) caci acésta o dicu nu numai istoricu patriei, ci cei esterni chiaru si decretele cele de obste ale patriei nostre inca o adeverescu. E dreptu, ca numai cuvintele lui Ditmaru, care pe tempulu Regelui sf. Stefanu au fostu Episcopu in Merseburg, inca ne conducu la intielesulu acesta. Caci densulu (Analium Libr. IV) dice: *Imperatoris praedicti (i. e. Ottonis III-tii) gratia et horatius gener Henrici Ducis Bavarorum Vajk in Regno suo Episcopales cathedras faciens, coronam, et benedictionem accepit.* Cumca insa Diltmaru prin Vaicu, au intielesu pe sf. Stefanu Regele Ungariei, se vede de acolo, caci densulu au fostu acel'a, carele au luatu de sotia pe Gisela fia lui Henricu Regelui din Bavaria. De aci totusi nu urméra, cumca sf. Stefanu aru si primitu dela Pap'a dimpreuna cu corón'a si dignitatea regésca, caci acésta iau dat'o lui natiunea ungurésca si numai acésta au si potutu sa i o dee. Nice n'au fostu inca pe tempulu lui Silvestru alu doilea asiá de estinsa potestatea Papei, ca sa fia potutu darui densulu cui-va dignitatea regésca. Poterea acésta au castigatu-o papiloru mai nainte Gregorie alu VII- séu Pap'a Hildebrand, cakra sfersitulu sutei a XI. (in patrululu din urma). Apoi e adeveratu si aceea, ca Principii unguresci cei dinaintea lui Stefanu au fostu intru adeveru Regi. Chiaru insusi sf. Stefanu da numirea acésta acelor'a candu in dojenele ce le da fiului seu Emericu dice: (vedi Decret. S. Stephan Libr. I, capu VIII. § 3.) *Mores meos, quos regali vides convenire dignitati sine vinculo totius ambiguitatis sequere.* Grave enim tibi est, hujus climatis tenere regnum, nisi imitator consuetudinis antea regnantum exstiteris Regum. Luitprand Episcopulu Cremoni, carele au vietiuca subt domnirea Imperatulu Otto alu II. anumesce Regi, atât'u pe Geiza, tatalu Regelui sf. Stefanu, cătu si pre Tocsu mosiulu acestuia. Asemenea numescu si alti istorici precum arata acésta D. Deci pag. 104 et seqq. Asiadara Silvestru II. numai cu acelui sfersitul au tramisu corón'a Regelui Stefanu, ca prin acésta sa-lu indatoreze a fi multiemitoriu cakra scaunulu Romei, si sa-lu faca mai revnitoriu spre latirea religiunei. Insa dela inceputu avea obiceiu scaunulu Romei ca Principioru acelor'a, cari, séu lepadandu-se de paganismu se faceau crestini, séu sfasiandu-se de religiunea grecésca treceau la aceea a Romei, chiaru si déca aceia au fostu incoronati mai nainte, totusi le tramitea corón'a, sceptru, standardu cruce si alte insignii de felulu acesta batatore la ochi. (Redi Dr. Deci p. 11). Asemenea au lucratu ses. Jnocencie, in an. 1024 cu Ioann Regele Bulgariei (de-si acesta era Rege incoronat de mai nainte) pentru caci s'au fostu ruptu de cakra imperiulu oriental. (Vedi Reinold Anual. Eccles. ad. a. 1024.) Asiá au făcutu totu Pap'a acesta cu Vulcu Regele Serbiei, carele era incoronat mai nainte in Constantinopolu. (Vedi la Rainald in loculu pomenitul). Asiá au potutu sa faca Silvestru alu II. si cu Regele sf. Stefanu. Cumca cu tóte acestea corón'a nostra de astadi nu e coroana tramisa dela Silvestru II., dupa cum se pare acésta multor'a, se vede si din literele si numirile aceleia, ce se afla pre dens'a, in rendulu acesta: „*O αρχαγγελος Γαβριηλ, δο Αημηνιος, δο Λαμιανος, Κονσταντινος Βασιλευς Ρωμαιων δο πορφυρογενητος. Μιχαηλεν Χω πισος, Βασιλευς Ρωμαιων δο Λεωνας Γεωβητης, Δεσποτης πιστος χρονιης Τροχιας, δο Κοσμας, Γεωργιος, δο Αρχαγγελος Μιχαηλ.* Pe corón'a se potu vedé si chipurile personalor aci pomenite. Indreptu de icón'a lui Christos, ca-

re sa stea dinainte pe fruntea corón'i, se afla in partea din dereptu aceea zugravitu chipulu lui Michailu Ducas cu acea deosebire, ca Christos se afla siezendu pe tronulu regescu cu o trepta mai inaltiatu decatul Michailu Ducas. La poalele tronului regescu a lui Christos, cu o trepta mai in josu se afla deastang'a Arch. Gavriliu, ear deadrépt'a Arch. Michailu, dupa acestea se afla deadreapt'a icón'a Sf. George, deastang'a a Sf. Dimitrie, a acestoru sfinti însemnati in Biserica grecescă; si acesta umplu apoi partea cea dinainte séu fruntea corón'i, la care dupa pararea Dului Dr. Stefanu Vespremi in meditatiunile sale despre corón'a ungurésca la fat'a 52 nu fără de cauza se însemneaza, cum ca Cristos e o Maiestate preste tóte mai marita, care e mai inalta si decatul Archangelii si Sfintii, si toti acei, cari slujescu la picioarele tronului seu. In partea cea din dereptu a corón'i din josu subt Michailu Ducas de partea cea dreapta e Constantinus Porphyrogenitulu, ear de partea stânga chipulu lui Geobiz adeca a lui Geiza. Lângă acesta cara stau doi Mucenici ai Bisericei grecesti, adeca deadreapt'a Damianu, deastang'a Cosm'a. Cum s'aru pututa dura crede, ca Silvestru pe corón'a aceea, ce a trimis o Sf. Stefanu, sa fia zugravitu chipurile acestor sfinti grecesci, si sa fia gravatul mai bucuros numele acestor decatul pe ale sf. Petru si Pavelu, pe cari si cinstesce biserică Romei cu deosebire; si că chipul seu propriu dimpreuna cu acel'a si Stefanu sa le fia lasatu afara, care sirguru numai aru si potutu pastră suvenirea acestui daru. Mai vertosu cum au pusu, séu cum aru si pututu pune chipurile lui Michailu Ducas, Constantinus Porphyrogenitulu si Geobitz séu Geiza pe candu acesta au traitu celu putinu 70 de anidupa S. Stefanu si Silvestru II. Michailu Ducas au fostu imperat in orientu, si au domnitu dela 1071 pâna la 1078. Geobiz insa seu Geiza Regele Ungariei au fostu fiulu lui Bela, si au domnitu dela 1074 pâna la 1077 si astfelu acesti doi domnitori au traitu totu pe acelasi tempu. Numele de Constantinus Porphyrogenitulu, l'au avutu atât'u fratele celu mai tineru ali Imp. Machailu Ducas, cătu si fiulu seu propriu; acesta s'au incoronat cu corón'a imperiala indata dupa ce s'au nascutu ear acel'a inca pe vremea taica-seu Imp. Constantinus Ducas aliu XI care au fostu tata si lui Michailu Ducas. Acum'a dura lâre de nici o sfâramare de cap pote observă fia-cine, ca corón'a aceasta au trebuitu sa vie dela Imp. din Orientu Michailu Ducas: caci dintre cele trei persoane amintite mai in susu, a căroru nume lu pôrta corón'a, singura densulu au avutu putere cakra Imperatul spre a darui altor'a corón'a; si pe corón'a inca numele lui se afla alu doilea dupa Christosu, mai inaltiatu. Au dat'o insa lui Gheiza, a căru chipu se afla din josu de mân'a cea stânga, caci Constantinus Porphyrogenitulu, care se afla dinjosu deadrépt'a, ori au fostu fiulu ori fratele seu, nu avea de lipsa că sa-i dee corón'a, caci amendoi erau in-coronati cu corón'a imperiala, si astfelu fiindu ereditarii imperiului, se afla intr'o dignitate mai inalta, decatul că sa fia avutu trebuintia de o asemenea corón'a domnésca, care si in privint'a splendorei si a bogatiei inca stă mai injosu decatul corón'a cea imperiala. Dar apoi ce aru si caută pre o asemenea corón'a numele lui Geiza? Negresitu dura i s'au datu acésta lui Geiza, care se si serie pre corón'a *Κραλις Τροχιας* adeca Regele turiloru, caci precum scim in vîcurile din mijlocu ungurii se numea adese ori turci. Caus'a pentru care sa fia datu insa Michailu Ducas lui Geiza corón'a, e lesne de a o găsi. E lueru afara de indoieala, cumca Geiza au fostu pretinulu lui Michailu Ducas Imperatului dela resarit. Acésta au aratat'o densulu inainte de redicarea sea că Rege in anulu 1073, candu precum insémna Cronică lui Ioann Turoti in sectiunea II. partei 50 subt domnirea Regelui Solomonu mai adese ori stramutandu-se preste Dunare, Bissenii (remasitiele putinilor din Valachi'a) au predatul Sirmiulu, si au dusu mai multe mii de locuitori in prinsore vecinica. In vre-o căte-va renduri au potutu Regele Solomonu satisfactiune dela Imperatulu Michailu Ducas, insa n'au dobândit, pentru care manindu-se au mersu cu ostire in contr'a Biseniloru, si spre a-si resbună asupr'a ostirei Imperatului grecescu, mai inainte s'au apucat de obsedarea Belgradului in Sermiulu, care era cuibulu celu mai mare alu Biseniloru. Principele Geiza inca au fostu acolo că supracomandantele Regelui Solomonu, prin a cărui virtute s'au si ocupatul Belgradulu, cu care ocazie fiindu ca Geiza s'au purtat cu agratiare cătra soldatii lui Michailu Ducas, cari se aflau strâmtorati dimpreuna, cu comandantele loru Nicetas, slobozindu-i fără nici o vatemare nu e mirare, déca au venit in pretenie cu Michailu Ducas. Acésta o pomenesc Turoti lâmuritul, candu Chronicarum parte II. Cap 51 dice: „*Interea Imperator Graecorum, audita liberalitate Ducis Geizae, misit ad eum nuntios, ad firmandam pacem et amicitiam.*“ Care lueru nici n'au făcutu la Solomonu vre-o sensatiune buna; caci cu putinu dupa cuvintele aduse aci inainte dice Turoti: „*Ad Regem antem Salomonem nequaquam misit Rex Graecorum, unde et Rex Salomon super Geizam Ducem invidiae facibus magis ac magis exarsit.*“ E usioru dura acum de a prevedea, cum au pututu tramite Michailu Ducas unu omu iubitu alu seu corón'a pomenita, si de ce l'au

numitul *πιστος*, adeca credinciosu. E acum'a numai intrebare, candu s'au tramis corón'a acésta lui Geiza? atunci óre, candu era elu numai Principe, seu candu pôrt'a si titula de Rege? D. Dr. Samoilu Deci e de parerea cea d'antâiu, candu la pag. 200 dice: Intielegenda Michailu Ducas Imperatulu grecescu dela comandantele seu Nitielas despre virtuile cele personale ale Principelui Geiza, despre bravur'a lui cea extraordinaria si despre gratia dovedita către ostirea sea ce se afla in periculu, iau tramis soli si multe daruri bogate, multiemindu-i pentru credint'a si pretenia cea strensa areata către densulu si au legatu alianta cu elu. E de credintu ca intre darurile cele tramise au fostu si corón'a nostra pre care se afla chipurile lui Michailu Ducas, Constantinus Porphyrogenitulu si Geiza.“ Reflessiunea aceea insa, ce se poate nasce in contr'a intielesului acestui caci se numesce Geiza pre corón'a, *Κραλις Τροχιας*, si asiá prin urmare Rege, s'au stârbitu a o incungurá densulu diu capulu locului, candu la pag. 187, 190, arata cumca *Κραλις Τροχιας* nu insemnéza Regele Ungariei, ci principale Ardélului, care era atunci Geiza. E dreptu ca Stilices Curopolata unu scriitoru grec in sut'a a XI. pre Regele acel'a alu Ungariei cu care s'au imprietenit Niceforu Botoniates, care au datu josu din imperatia pre Michailu Ducas (spre intârirea aliantiei Patatinilor cu Cumanii) nu-lu numesce *Κραλις Τροχιας*, ci *Κραλις Ουγγαριας*. Acestu *Κραλις Ουγγαριας* insa din Stilices Curopolat'a, dupa cum arata D. Dd. Stefanu Vespremi in meditatiunile sele la satia 45 din Bonfatiu, au fostu chiaru Geiza. Din care spre afirmarea parerei D-lui Deci astfelu se poate deduce, caci Stilices Curopolat'a de aceea au numitul pre Geiza *Κραλις Ουγγαριας*, de óre densulu atunci candu s'au imprietenit cu elu Niceforu Botoniates, au fostu intr'adeveru Regele Ungariei; din contra atunci, candu i s'au tramis corón'a de către Michailu Ducas, care au fostu imperat grecescu inainte de Niceforu Botoniates, n'au fostu decatul Principe alu Ardélului, si de aci se poate, ca se si numesce pre corón'a *Κραλις Τροχιας*. De care eu atât'u mai verstu nu e mirare, déca e dreptu aceea, ce intâresce D. Dr. Samoilu Deci in not'a din cartea intitulata: Meursius Glosarum Grecobarbarum, pag 187, cumca adeca *Κραλις* e unu cuventu bulgaru, si in intielesu propriu nu insemnéza Craiu decatul numai Craioru, cu o putere mai mica, adeca unu Principe, care se afla sub scutulu altui Principe, caci astfelu numirea acésta apoi se lovesce pentru Principele Transilvaniei. E mai de credintu apoi si aceea, ca mai degrabu s'au numitul Ardélulu Turci'a decatul Ungari'a, din cuvintele aceleia ale lui Constantinus Porphyrogenitulu ce suntu in de Administr. Imp. Cap. 40. „*Πρωτον μεν εστιν ἡ της βασιλέως Τροχιας γεφυρα, κατα την της Τροχιας αρχην.*“ Primum quidem est pons Imperatoris Trajanii, ad initium Turciae. Cumca insa aci sub numirea *Τροχιας* nu intielege Ungari'a, se pare de colo, caci numai decatul dupa aceea, pomenindu Belgradulu si Sirmiulu, dice: „*απο των εκεισε νη μεγαλη Μοραβια*“ i.e. ab illis locis incipit magna Moravia, sub care nume nu se intielege alt'a, decatul Ungari'a, si s'au numitul asiá spre osebirea Moraviei ce se afla marginita cu dens'a, si pentru aceea, caci partea cea mare a Ungariei inainte de descalecarea ungurilor, dupa cum pomenesc si Constantinus Porphyrogenitulu, au posedito Svatoplug, Regele Moraviei. Tóte acestea arata, cumca Geiza au primitu corón'a, nu pre tempulu, candu era Rege ci candu era Duce si Principe Ardeleanu. Insa chiaru si déca n'amu putea noi otâri acésta, e destulu atât'a, ca densulu si nu altul au fostu acel'a, căruia i s'au datu corón'a. Spre care afara de causele cele aduse inainte e o afirmatiune chiara si aceea, ca intr'o diploma a lui Carolu I. (care au fostu Rege alu Ungariei pre la incepertulu sutei a XIV.) corón'a acésta se numesce apriatu corón'a lui Geiza, candu dice: „*Quia Corona Geizae Regis Stephani progenitoris nostri, qua, de mori Gentis Hungaricae, Reges Hungariae solent coronari, per infideles illicitos detentores raptata detinebatur: nova Corona specialiter pro nobis fabricata exstimus coronati.*“ Vedi Ignatii Com. de Battyan Leges Dcl. Regni Hung.. Tom. I. pag. 464 et seqq. La D. Deci pag. 204. in nota. In care diploma s'au verstu fără intielesu cuventul Stephani, dupa numele Regelui Geiza. Din diplom'a acésta ce se infrânge insusi pre sine se ivesce adeverulu; cumea adeca corón'a Ungariei de astadi, nu i s'au tramis Sf. Stefanu, si nici nu s'au tramis dela Pap'a, ci i s'au tramis lui Geiza dela Imperatulu din Constantinopole Michailu Ducas.